

**TREĆA EVROPSKA KONVENCIJA
OMLADINSKOG RADA
„DIGITALNA KONVENCIJA“**

DEKLARACIJA

Uvod

Pod njemačkim predsjedavanjem Evropskom unijom i Savjetom Evrope, na Trećoj evropskoj konvenciji omladinskog rada okupilo se onlajn oko 1 000 učesnika. Trenutak održavanja Konvencije potaknut je ovom jedinstvenom političkom konvergencijom koja obećava ostvarenje Evropske agende za omladinski rad putem takozvanog Borskog procesa. Konvencija je njegov početak.

Svi učesnici pripadaju dinamičnoj „zajednici praktičara“ omladinskog rada unutar i širom 50 evropskih zemalja predstavljenih na konvenciji. Ova upadljivo raznolika zajednica praktičara (vidi ispod) je raspravljala i direktno doprinijela ovoj završnoj deklaraciji.

Treća evropska konvencija omladinskog rada imala je za cilj dopuniti detaljima Evropsku agendu za omladinski rad, poštujući njezin politički okvir i opisujući buduće korake, radnje i mjere koje će biti poduzete u okviru Borskog procesa. Ova završna deklaracija nastoji obuhvatiti razmatranja učesnika, kako bi motivisala i usmjeravala zajednicu praktičara omladinskog rada širom Evrope u okviru Borskog procesa. Završnom deklaracijom takođe se želi ojačati političko zalaganje na svim nivoima, za održavanje, razvoj i inovacije u oblasti sprovođenja omladinskog rada širom Evrope.

Stoga je ova završna deklaracija direktno upućena zajednici praktičara omladinskog rada u Evropi kao najaktivnijoj i odgovornoj strani Borskom procesu. Zajednice praktičara definišu su kao proces društvenog učenja kada „ljudi koji dijele interesovanja za neku temu ili oblast saraduju tokom dužeg vremenskog perioda, razmijenjujući ideje i strategije, smišljajući rješenja i stvarajući inovacije“. Zajednica praktičara omladinskog rada treba da bude potpuno inkluzivna i da uključuje *sve vrste omladinskog rada*, bez obzira na metod ili format na kojem se temelji, i *različite prakse omladinskog rada*, bilo da su plaćeni ili volonteri, bilo da im je to životni poziv ili kratkoročni ili poludnevni angažman, bilo da su obrazovani po formalim nastavnim planovima i programima ili putem neformalnih obuka, i to u svih 50 država predstavljenih na Konvenciji.

Zajednicu praktičara omladinskog rada čine:

omladinski radnici i omladinski lideri, menadžeri omladinskog rada, nosioci projekata, akreditovane i nezavisne organizacije za omladinski rad, treneri, istraživači, edukatori omladinskih radnika, lokalne zajednice i opštine, Nacionalne agencije za Erasmus + za omladinu i Evropski korpus solidarnosti, predstavništva mladih, mladi i kreatori politike na svim nivoima upravljanja.

Treća evropska konvencija omladinskog rada poziva na zajedničke akcije (ili na zajedničku orijentaciju ka našim akcijama) u okviru Borskog procesa, bilo na lokalnom, regionalnom, nacionalnom ili evropskom nivou. Međutim, omladinski rad u Evropi odvija se u različitim

okruženjima i okolnostima. Zbog toga smjernice koje ova završna deklaracija pruža za Bonski proces treba da budu dopunjene kreativnošću, posvećenošću i odlučnošću zajednice praktičara, da bi se dalje definisale akcije koje su prilagođene ulozi, potrebama i ciljevima različitih praksi u omladinskom radu.

Gledajući unaprijed, na vidiku se već pojavljuje Četvrta Evropska konvencija omladinskog rada. To je snažan podsticaj za neposredne akcije u okviru Bonskog procesa: da se za pet godina osvrnemo na dostignuća, napredak i uspeh akcija i mera predloženih 3. konvencijom. Međutim, naši horizonti bi trebalo da se protežu i dalje od ovoga. Ova konačna deklaracija je utemeljena i izražava osnovnu viziju koja važi dugoročno. Stoga, proces održavanja, razvoja i inoviranja omladinskog rada u Evropi ne bi trebalo da bude ograničen samo na pet godina koje su pred nama. Strategija EU za mlade do 2027. godine¹ i Strategija omladinskog sektora Saveta Evrope do 2030. godine² omogućavaju omladinskoj radnoj zajednici da nastavi sa naporima i van vremenskih okvira Konvencija. U narednim godinama međufazno nadgledanje obe strategije omogućice blagovremene refleksije o efikasnosti bonskog procesa, prema i van 4. Konvencije, kao pokretača Evropske agende za omladinski rad.

Kontekst i pozadina

Društvene okolnosti mladih u Evropi

Stalne promjene i globalni izazovi poput pandemije COVID-19 snažno nagoviještavaju da *budućnost nije onakva kakva je nekad bila* - ono što smo predviđali u prošlosti, u pogledu zdravlja, ekonomije, životne sredine i tehnologije, više nije prihvatljivo pa možda čak ni moguće. Iako je promjena konstantna i uvijek će to i biti, očigledno je da su nastupila vremena neizvjesnosti. Širom Evrope, društva doživljavaju porast antidemokratskih tendencija zajedno sa promjenom i sužavanjem prostora za građansko društvo i kršenjem ljudskih prava. Diskretno nestaje povjerenje u državne organe. Nastale praznine u društvenoj arhitekturi potresaju stabilnost i legitimitet demokratskih institucija. Društva se u velikoj mjeri polarizuju kako raste populizam i lažno izvještavanje. Sve se ovo odvija usred klimatske krize koje su mladi ljudi itekako svjesni, što nesumnjivo ugrožava socijalnu koheziju i umanjuje kvalitet života (predstavljajući, na kraju krajeva, egzistencijalnu pretnju), i u digitalnom svijetu koji, uz povremene lične i društvene negativne posljedice, postaje dominantan dio svakodnevnog života.

Takva društvena promjena očigledno utiče i na mlade ljude, često nesrazmjerno. Mladi iz izuzetno marginalizovanih grupa koje se suočavaju sa višestrukom diskriminacijom posebno su pogođeni tokom rasta društvenih nejednakosti, i kada je socijalna pravda nedostupna. Međutim, mladi ljudi takođe pokazuju kreativnost, maštu i fleksibilnost kada su suočeni sa neizvjesnošću i poremećajima u njihovim životima. Trebalo bi da mogu to da čine kada bi imali odriježene ruke u pogledu korišćenja svojih prava. Međutim, mnogim mladim ljudima i dalje su uskraćena njihova prava ili ni ne znaju da ih imaju, zbog čega ne mogu da iskažu svoje mišljenje i oglašavaju se na pravi način. Oni „aktivni“ i „osnaženi“ mladi ljudi koji iskazuju svoje potrebe, stavove i uvjerenja,

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52018DC0269>

² <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

prečesto budu neprimijećeni ili ignorisani od društva i zajednica u kojima žive. Podrška mladim ljudima za učešće pod njihovim uslovima i na načine koje smatraju smislenim, još uvijek je mnogima nedostižna. Posvećenost autentičnom zajedničkom stvaranju sadašnjosti i budućnosti sa mladima još uvijek se rutinski ne prenosi dovoljno u praksu. Implikacije su višeslojne za mlade ljude danas, za njihovu budućnost i budućnost društava i svih nas.

Neformalno obrazovanje i učenje, u okviru obrazovnih, participativnih, osnažujućih, izražajnih i inkluzivnih vrijednosti omladinskog rada, pruža mladim ljudima osećaj kontrole. Omladinski rad, kao jedan od vidova građanskog obrazovanja, takođe treba da se fokusira na odnose moći, interseksionalnost, socijalnu pravdu, emancipaciju i istinsko angažovanje mladih. On bi trebalo da bude vodič za rješavanje nejednakosti, stavljanju mladih ljudi u žižu zbivanja i ka tome da im se pruži prilika da budu kompetentni sukreatori evropskog političkog poretka. Time što je ponovo u službi građanstva, omladinski rad pomaže u stvaranju osjećaja kod mladih kao građana koji bi mogli efikasno odgovoriti na aktuelne izazove sa kojima se Evropa, kao projekat dekokratije, suočava.

Evropski omladinski rad i omladinski rad u Evropi

Do početka 21. vijeka, na evropskom nivou se malo govorilo o „omladinskom radu“. Tek nedavno, serijal publikacija o istoriji omladinskog rada u Evropi malo je pojasnio ono što se događalo u prošlosti³ i kakve bismo danas koristili mogli imati od omladinskog rada. To je dovelo do Evropskih konvencija omladinskog rada 2010. i 2015. godine, a evo sada i 2020. godine.

Omladinski rad širom Evrope na mnogo načina je odraz *raznolikosti* - po svojim istorijskim korjenima, svojoj filozofiji, praksi, svojim resursima i profesionalizmu. U isto vrijeme, raznolikost omladinskog rada širom Evrope već *pojeduje* izvanrednu *osnovu za međusobno razumijevanje* - ne samo u svojoj želji da podrži i odbrani **prostor** za glas i autonomiju mladih i da izgradi **mostove** za mlade na kojima će načiniti sljedeće korake u svojim životima⁴, sa kompetencijom i samopouzdanjem. Protekla decenija pružila je političku podršku omladinskom radu kako u Evropskoj uniji⁵, tako i u Savjetu Evrope⁶. Nedavna Odluka Savjeta EU⁷ koja podržava

³ <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/history-of-youth-work>

⁴ https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262202/Declaration/2f264232-7324-41e4-8bb6-404c75ee5b62;https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262187/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A42010Y1204%2801%29>

⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680717e78

⁷ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.415.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A415%3ATOC

uspostavljanje Evropske agende za omladinski rad pod nemačkim predsjedavanjem Evropskom unijom sada je potvrdila to političko opredeljenje.

Utemeljenija aktivnost u smislu istraživanja, politike i prakse u oblasti omladinskog rada, otkriva važne pravce razvoja omladinskog rada u Evropi. Međutim, takođe pokazuje da su strukture omladinskog rada širom Evrope i dalje izdjeljene, neravnomjerne i nepotpune. Izazova je i dalje mnogo, kako je i naglašeno u nedavnoj Odluci Savjeta pod opštim zaglavljima Koncept, Kompetencije, Kredibilitet, Povezanost i Kriza i prilika.

Omladinski rad više nije samo sredstvo ili mehanizam za podršku širim težnjama politika za mlade; sada je prepoznatljivo područje politike i prakse. Međutim, nikad nema prostora za samozadovoljstvo. Omladinski rad je u suštini socijalna praksa, koja se povezuje i izaziva sa prevladavajućim i promjenljivim strukturama društava u kojima djeluje. Mogao bi biti predmet kako sumnji u pogledu njegove vrijednosti tako i pretjeranih očekivanja onoga što može postići dok u svemu tome nalazi svoje „težište“. Njegova politička i finansijska podrška ne smije se uzimati zdravo za gotovo, jer sam omladinski rad nastoji da se kreće putem koji njegovo mjesto učvršćuje kao „mali, ali važan dio socijalnih i obrazovnih politika“. U stvari, snažna debata i samokritično razmišljanje unutar zajednice praktičara omladinskog rada mora se podudarati sa usklađenom i zajedničkom podrškom za sigurniju infrastrukturu za omladinski rad koja može omogućiti efikasnu praksu na terenu. Ravnotežu između njegove baze i infrastrukture je ta koja će, na kraju, odrediti održivost i rast omladinskog rada. Konačno, uvijek postoji pitanje poverenja. Ovo je suštinski element odnosa omladinskog rada prema mladima, ali nije uvek očigledan u okviru zajednice praktičara omladinskog rada, bilo širom njegovih različitih segmenata ili duž njegovih različitih hijerarhija. Uspostavljanje ili obnavljanje većeg povjerenja biće dio bonskog procesa i pokretačka snaga koja će ga unaprijediti.

Implementacija Evropske agende za omladinski rad putem Bonskog procesa

Evropskoj zajednici praktičara omladinskog rada:

„Ne pitajte šta Bonski proces može učiniti za nas, već šta mi možemo da učinimo za Bonski proces i damo svoj doprinos Evropskoj agendi za omladinski rad.“

Razni dokumenti uticali su na ovu Treću evropsku konvenciju omladinskog rada. Završna deklaracija ne želi da ih ponavlja, ni suštinski ni strukturalno. Ne želi ni da „otkriva toplu vodu“; Međutim, potrebno je iznijeti dva važna preliminarna zapažanja. Prvo, uvijek bi trebalo da težimo ka održavanju dobrih struktura i praksi koje već postoje, njihovom razvoju kada se ukaže potreba i prostoru za inovacije u našem razmišljanju, našoj organizaciji i praksama. Nikada ovo nije bilo tako očigledno nego u prilagodljivosti omladinskog rada tokom protekle godine. Drugo bi dakle bilo da nikada ne smijemo isključiti mogućnost, u stvari vjerovatnoću, nastanka novih vidova omladinskog rada pojavom novih izazova.

Na osnovu zaključaka zajednice praktičara omladinskog rada na Konvenciji, predložen je sljedeći okvir za sprovođenje Bonskog procesa.

Razvijanje omladinskog rada širom Evrope

Pružanje usluga omladinskog rada

„Nađite vremena da saslušate mišljenja mladih, umjesto što im pružate samo prostor i program“

Jačanje pružanja omladinskog rada u Evropi suštinski je cilj Bonskog procesa. Ambicija zajednice praktičara omladinskog rada treba da bude usmjerena ka visokom cilju: da **razvija i širi ponudu omladinskog rada**, dopirući do više mladih i uključujući ih, a posebno se pobrine da mladi iz svih miljea, uključujući i one sa manjim mogućnostima, dobiju pristup omladinskom radu. Osim toga u postpandemijskoj Evropi, omladinski rad mora težiti inovacijama i rješenjima vanutabanih staza. Ograničenja i okviri omladinskog rada, u smislu uzrasta, ciljnih grupa, problema i možda drugih dimenzija, trebalo bi ojačati kako bi se uspostavila osnova za zagovaranje rasta omladinskog rada.

Ponuda omladinskog rada na lokalnom nivou

Konvencija je pozdravila ideju utvrđivanja načela osnovne ponude omladinskog rada širom Evrope. Iako će međudržavna mobilnost i omladinski rad na nivou Evrope u velikoj mjeri doprinjeti širini ponude za mlade, sprovođenje će se u suštini odvijati na lokalnom i nacionalnom nivou. Evropske politike mogu imati važnu ulogu u smislu podrške razvoju takvog načela. Moguće je uspostaviti pokazatelje kvaliteta na evropskom nivou, kao nadahnuće praksama na lokalnom i nacionalnom nivou.

Na osnovu ekspertize i praktičnih iskustava na terenu, neki elementi smatraju se ključnim:

- **okvir za uspostavljanje standarda**, uključujući pokazatelje, i obezbjeđivanje održivosti omladinskog rada, naročito na lokalnom nivou;
- **ne mora sve svuda da bude identično**. To bi svakako obuhvatalo izgradnju kapaciteta svih zainteresovanih strana i održivo finansiranje, uključujući i programe za nevladine organizacije. To bi obuhvatilo prostorije u kojima će se odvijati omladinski rad, kao i nezavisan i digitalni omladinski rad;
- da bude **vođen** od strane omladinskih organizacija, omladinskih radnik/ca i odgovarajućih organa upravljanja;
- uključuje **stvaranje prostora** za slušanje mišljenja mladih, kako bi se osiguralo zadovoljenje potreba mladih;
- težnja za povezivanjem i **pravljenje spona** u domenu javne i privatne sfere, uključujući formalno obrazovanje, zapošljavanje i stručno usavršavanje, zdravlje, stanovanje, pravdu, kulturu, sport, razvoj tehnologije, medije i socijalnu zaštitu;

- da bude široko dostupan mladima iz različitih miljea i različitih profila. Osnovna ponuda omladinskog rada stoga bi trebalo da uključuje **jasnu strategiju za poboljšanje društvene inkluzije i raznolikosti** među mladima koji učestvuju;
- imati proaktivnu strategiju koja **uključuje uzimanje u obzir postojećih strategija kako bi se postigao efikasniji domet** a time i uključilo više mladih u omladinski rad;
- da se obezbijedi put za uvođenje i **uključivanje novih inicijativa mladih**, u smislu društvenih inovacija i preduzetništva, u osnovnu ponudu usluga omladinskog rada.

Lokalna zajednica praktičara omladinskog rada

Konvencija je naglasila važnost donošenja politika na lokalnom nivou i ulogu koju ono može da ima u podršci lokalnoj zajednici praktičara. Javila se potreba za **znatnim i dodatnim investicijama za osnaživanje ponude kvalitetnog omladinskog rada na lokalnom nivou**.

Lokalna zajednica praktičara omladinskog rada trebalo bi da se zasniva na saradnji između lokalnih organa/opština i lokalnih organizacija omladinskog rada, sa plaćenim omladinskim radnicima ili volonterima. Evropska povelja o omladinskom radu na lokalnom nivou⁸ pruža korisnu alatku za početak izgradnje ove zajednice. Mapiranje postojećih usluga omladinskog rada, njegovih potreba i jakih strana, prvi su korak u smislu razrađivanja plana razvoja omladinskog rada na lokalnom nivou. Mladi bi trebalo da aktivno učestvuju u iskazivanju svojih potreba, ali i oblikuju svoje okruženje, fizički prostor za omladinski rad, koji se odvija u njihovom kraju. Lokalni omladinski centri mogu da usmjere svoje aktivnosti po kriterijumima kvaliteta koje je utvrdio Savjet Evrope u pogledu Oznake kvaliteta za omladinske centre⁹.

Nacionalni (omladinski) politički okviri mogu da podstaknu kreiranje lokalnih (omladinskih) politika putem mehanizama sufinansiranja i uspostavljanjem standarda. Posebna pažnja trebala bi biti posvećena ruralnim sredinama, radi podrške razvoju kvalitetnog omladinskog rada i stvaranju zajednice praktičara.

Finansiranje omladinskog rada i omladinskih organizacija

Omladinski rad u Evropi traži **veće investiranje u njegovo finansiranje**, kako bi se ispunili zahtjevi u pogledu širenja i očekivanja. To zahtjeva zakonske odredbe koje će osigurati mehanizme finansiranja omladinskog rada na svim nivoima, od lokalnog do evropskog nivoa. **Evropska povelja** trebalo bi da je sačinjena tako da podstiče dobro upravljanje na svim nivoima prilikom sačinjavanja sistema finansiranja.

⁸ https://www.europegoeslocal.eu/wp-content/uploads/2019/10/20191002-egl-charter_ENG_online.pdf

⁹ <https://www.coe.int/en/web/youth/quality-label-for-youth-centres>

U tom smislu, omladinskom radu potrebno je finansiranje koje će:

- Imati jasan proces pristupa, biti transparentno u pogledu sprovođenja, koordinisano da bi se izbjegla preklapanja;
- Jačati **finansijsku održivost omladinskih organizacija** i dozvoliti im da stvaraju složenije i dugoročnije strategije, izvan pukog finansiranja samo programa ili projekata;
- Biti **sprovedeno na osnovu dokaza**, gdje će se stvarna potreba omladinskog rada odražavati u vrstama i iznosima finansiranja;
- Omogućiti sigurne osnovne **uslove i zaštitu profesionalnim omladinskim radnicima i volonterima**, uključujući osiguranje, minimalne plate i mrežu socijalne sigurnosti od izgaranja;
- **Neće biti preopterećeno pravilima**, bez zanemarivanja usredsređenosti na upravljanje, odgovornosti i kvalitet.

Evropski programi finansiranja iz Evropske unije i Savjeta Evrope, takođe bi trebalo da teže ka sljedećem:

- **Jačanju međusektorskog pristupa i matičnih prioriteta omladinskog rada** u sveukupnom evropskom finansiranju (poput Evropskih snaga solidarnosti, Evropskog socijalnog fonda, Klimatskog pakta i „Horizon 2020“);
- Obezbeđivanju **intenzivnijeg pristupa omladinskog rada evropskim fondovima** promovisanjem mogućnosti, podizanjem svijesti o zajednici praktičara omladinskog rada i uključivanjem više mladih u finansirane aktivnosti;
- Da se pobrinu da strukture podrške (poput Nacionalnih agencija za Evropske programe za mlade i Evropske omladinske fondacije) ne daju samo **finansijsku već i veću dugoročnu podršku i viziju**;
- Da ih **prepoznaju kao sredstvo** za postizanje ciljeva politike, uključujući sprovođenje Evropske agende za omladinski rad putem Bonskog procesa.

Razvoj kvaliteta

Kvalitet, i kako sve ovo vide mladi, od **suštinskog je značaja** ako žele da **učestvuju, angažuju se i iskoriste mogućnosti obrazovanja** koje im nudi omladinski rad. Zbog toga su prvi utisci o omladinskom radu, koji je kod većine mladih na lokalnom nivou, krucijalni.

Međutim, pitanje o tome **kako podržati dalji razvoj kvaliteta omladinskog rada** i dalje je opširno i ima više različitih dimenzija. Raspon im se kreće od okvira kvaliteta omladinskog rada do toga kako ih razvijati, od sistema osiguranja kvaliteta i razvoja pokazatelja kvaliteta, do nacрта razvoja kompetencija, i od dugoročnih održivih finansijskih priliva do razvoja politika zasnovanih na dokazima, i prakse.

Razvijanje kvaliteta u omladinskom radu usko je povezan sa ostalim problemima, pa je zato **potrebno da se razmotri i rješava na holističkiji i istovremeno strukturiran način**. Potrebno je da se usredsredi na posebne aspekte, istovremeno ih povezujući sa širom slikom politika i praksi omladinskog rada i **spajajući ih sa osnovnim vrijednostima i načelima omladinskog rada**. Ovo

se dovodi u vezu sa činjenicom da su kontekst u kojem to treba da se desi, i tačke od kojih treba da se započne sa razvojem kvaliteta veoma različiti, iako ciljevi naginju ka istom smjeru.

Mnoge ideje koje su se pojavile tokom diskusija o kvalitetu bile su u skladu sa već postojećim (mada obično ne i dovoljno vidljivim) strukturama, inicijativama i smjernicama. Zbog toga, ovo jasno **iziskuje bolji domet na terenu i informacije o postojećim strukturama i mehanizmima podrške** kao i potrebu da se oni učine pristupačnijim na lokalnom nivou. Neki primjeri postojeće podrške koje bi trebalo iskoristiti, širiti dalje i aktivirati, jesu Evropska strategija za obuku¹⁰, Oznaka kvaliteta za omladinske centre – Savjeta Evrope, i Evropska povelja o lokalnom omladinskom radu.

Uzevši sve u obzir, to vodi ka centralnom zaključku da sveobuhvatna potreba za **razvojem kvaliteta omladinskog rada** nesporno **znači razvoj jasnijih struktura za saradnju i zajedničko stvaranje unutar i između svih nivoa** i grupa zainteresovanih strana unutar zajednice praktičara omladinskog rada. Jasno je iskazana potreba za **jačanjem postojećih mreža na svim nivoima**, a istovremeno i za pronalaženjem, ili stvaranjem, struktura i prostora koji **povezuju ove različite mreže jednu sa drugom** i uspostavljaju jasne i koordinisane procese za širenje informacija, praćene kontinuiranim dijalogom i zajedničkim radom u pogledu zajedničkih pitanja u vezi sa kvalitetom.

Diskusije o razvoju kvaliteta takođe su pojačale potrebu da se:

- **uspostave profesionalni standardi**, i izgrade koherentne rute, odgovarajući planovi i programi i prikladne institucionalne lokacije za obrazovanje i obuku omladinskih radnika;
- napravi **istraživačka agenda omladinskog rada** fokusirana na participatorno aktivno istraživanje sprovedeno u saradnji između istraživačkog i praktičnog dijela, i kreira baza znanja koja se tiče i prakse i politike i obrazovanja;
- **mapira i širi znanje** o postojećim sistemima kvaliteta (osiguranje) i da se ono koristi kao osnova za podešavanje i (dalji) razvoj modela prilagođenih lokalnim uslovima;
- osnuju **nacionalne radne grupe**, koje će predstavljati zajednicu praktičara omladinskog rada i funkcionisati kao veze, čvorišta znanja i koordinatori svih raznih mjera potrebnih radi razvoja kvaliteta.

Zajednički smjer

Unutar zajednice praktičara omladinskog rada

„Samo kroz komunikaciju možemo da otkrijemo da ne znamo ono što ne znamo!”

¹⁰ https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3301/European%20Training%20Strategy%20in%20the%20field%20of%20Youth_en.pdf

Zajedničko stvaranje i iskorištavanje svih kvaliteta zajednice praktičara omladinskog rada ključni su preduslovi za razvoj kvalitetnih praksi i politika omladinskog rada. To zahtijeva **pružanje prostora za istraživanje, razmjenu i nadogradnju dobrih praksa kroz različite stilove prakse**, putem (digitalnih) mreža, platformi i drugim sredstvima, od lokalnog do evropskog nivoa. Tok komunikacije i savjetodavna saradnja unutar zajednice praktičara omladinskog rada, i horizontalno (između različitih aktera unutar zajednice praktičara) i vertikalno (između evropskih, nacionalnih, regionalnih i lokalnih nivoa) od suštinske je važnosti.

Da bi omladinski rad jačao u Evropi, potreban je **koordinisani pristup učenju, dijeljenju, podržavanju i nadogradnji u pogledu razvoja i dobrih praksi u oblasti omladinskog rada na lokalnom nivou, ka regionalnim, nacionalnim i evropskim nivoima**, i obrnuto. Dalje, kvalitetniji zajednički temelj može da se osigura putem regionalnih evropskih mreža i razmjene unutar i između istih, kako bi se unaprijedilo zajedničko planiranje u oblasti omladinskog rada širom Evrope. Potrebno je da se evropska dimenzija u praksi omladinskog rada na različitim nivoima ojača i integriše, naročito kod marginalizovanih mladih, kako bi imali pristup širem spektru mogućnosti. Lokalne omladinske organizacije i lokalni omladinski rad moraju *znati* za mogućnosti na ostalim nivoima, upoznati se sa „Evropskom politikom za mlade“ i učestvovati u evropskom omladinskom radu i evropskim programima za mlade, kao i dalje ih razvijati.

Konvencija je uočila potrebu za jačanjem **saradnje unutar zajednice praktičara omladinskog rada** širom Evrope. Postoji takođe i potreba za **osnaživanjem odnosa između nacionalnih i evropskih strategija za razvoj omladinskog rada** kao i za naglašavanjem njihove međusobne zavisnosti i međusobne povezanosti. Dok se to ne ostvari, važno je uspostaviti inkluzivnu, demokratsku i dostupnu **multijezičku** komunikaciju, saradnju i radne odnose unutar zajednice praktičara, a posebno, istraživanjem mladih, politikama za mlade i praksama u domenu omladinskog rada. Neophodno je poboljšati sposobnost omladinskog rada da analizira, ispituje i diskutuje o (globalnim) trendovima u odnosu na svoju praksu, da rade zajedno na poboljšanju kvaliteta i odrede **zajedničke pristupe** razvoju omladinskog rada u Evropi. Učesnici Konvencije takođe su naglasili potrebu za **premošćavanjem praznina i nedostajućih veza** između različitih konteksta omladinskog rada i različitih aktera unutar zajednice praktičara kroz interakciju, učenje, dobijanje nadahnuća i podrške, izgradnju kapaciteta, dijeljenjem i primanjem ažuriranih informacija i upoznavanje sa relevantnim okvirima politika i zakonima.

Predložene mjere:

- **mapirati** zajednicu praktičara i uspostaviti komunikaciju i radne odnose, posebno unutar trougla prakse, istraživanja i politike u omladinskom sektoru;
- uspostaviti **nacionalne i međunarodne mreže za omladinski rad**, kao i osnovati saveze, strukture i unije profesionalaca omladinskog rada;
- osigurati **strukturno finansiranje iz nacionalnih i evropskih fondova** za strukture i mreže zajedničkog omladinskog rada, i za kokreaciju participativnog znanja i prakse;
- dostaviti **informacije i razvijati kapacitete na evropskom nivou**, omladinske programe i postojeće izvore za omladinske radnike koji su aktivni na drugim nivoima prakse;
- putem participatornih procesa, razvijati otvorenu, inkluzivnu dostupnu i multijezičku **evropsku digitalnu platformu za omladinski rad** kao napredno sredstvo za zajednicu praktičara, u sinergiji

i komplementarno sa postojećim platformama; promovisati takvu platformu lokalnim omladinskim radnicima, olakšati njenu upotrebu u smislu mjesta za učenje od vršnjaka i međusobnu podršku, za inovacije i njihovo testiranje, za diskusije o kvalitetu i nastalim problemima;

- uspostaviti „evaluaciju saradnje“ o okviru **Odbora za praćenje, evaluaciju i učenje (MEL)**, zbog praćenja napretka;
- svakih pet godina, pomoću **Evropske konvencije omladinskog rada**, ocijeniti napredak, revidirati ciljeve i osmisлити kako ih dosegnuti.

Izvan zajednice praktičara omladinskog rada

„Mladi nisu ograničeni samo na jednu oblast, i potrebno je da se njihov glas čuje u svakoj!“

U stvarnosti punoj nepredvidivih društvenih promena, dobro umrežavanje i dobra podrška omladinskom radu pokretačka je snaga otpornosti mladih i zajednice. Važno je **komunicirati vrijednost omladinskog rada**, olakšavati i stimulisati strukturnu i stratešku saradnju sa drugim sektorima relevantnim za živote mladih.

Zajednica praktičara/ki omladinskog rada trebalo bi da **efikasno saraduje sa različitim sektorima**, i javnim i privatnim, da bi zadržala važnost za mlade i napredovala u kontekstu priznanja omladinskog rada, i inovacija i održivosti na tom polju. Sinergije između različitih sektora i učesnika suštinska je za uključivanje mladih, pružanjem mogućnosti da iskažu mišljenje i podržavanje da se aktiviraju, kao i da im se pruže mjesta za višestruki pristup javnim uslugama, a kao rezultat toga, da niko ne bude uskraćen.

Postoji potreba za **strateškim i operativnim pristupima** međusektorskoj saradnji, kao i većoj horizontalnoj saradnji u pogledu mladih (i omladinskog rada) na svim nivoima.

Predložene mjere:

- definisati **sa kim** je potrebno uspostaviti međusektorsku saradnju u skladu sa prioritetima određenih segmenata zajednice praktičara omladinskog rada na bilo kojem nivou i **na kojim zajedničkim ciljevima**; zajedno spojiti različite aktore iz različitih sektora i sa različitim nivoa da bi zajedno **razvili sinergije**;
- podržati stvaranje i functionisanje **multidisciplinarnih struktura, mreža i organa zaduženih za mlade**, na lokalnim i nacionalnim nivoima.

Prepoznavanje

„Zbog pritiska da li smo adekvatni za neki posao, razmišljamo o kompetencijama kao o individualnoj svojini. Molbe za solidarnost i nezavisnost navode nas da prepoznamo sistemsku prirodu kompetencija. Nijedna kompetencija ne nastaje u vakuumu. Potrebni su nam drugi ljudi.“

Treća konvencija pokazala je da se još uvijek premalo pažnje posvećuje promociji i priznavanju omladinskog rada i da Bonski postupak može biti mjesto za stvaranje **zajedničkog narativa** ne samo za priznavanje i potvrđivanje učenja u omladinskom radu, već i za priznavanje i potvrđivanje omladinskog rada uopšte. Iako je priznavanje samo po sebi rezultat niza događaja, takav proces zahtijeva **više ulaganja u strateške i koordinirane napore i resurse, kako bi omladinski rad bio bolje shvaćen, postao vidljiv i vjerodostojan kao samostalan radni prostor**. Iako ovo zahtijeva suradnju, odnose i partnerstva s drugim sektorima, rad s mladima ipak zaslužuje svoje zakonito mjesto unutar agendi evropske politike.

Izazov podjeljenog shvatanja omladinskog rada djelimično se povezuje sa različitim tumačenjima terminologije koja se odnosi na omladinski rad. Razvijanjem **zajedničkog jezika, niza zajedničkih pojmova koji podržavaju široko rasprostranjenu generičku definiciju** omladinskog rada može podržati izgradnju boljeg i šireg shvatanja te oblasti rada. Iako bi ovo trebalo da ostavi dovoljno prostora za prilagođavanje i povezivanje sa lokalnim kontekstom i realnošću, neophodne su generičke osnove koje će biti poznate svim sektorima i nivoima.

Predložene mjere:

- Organizovati **blagovremene događaje koji se ponavljaju**, kao što su ciljane kampanje ili godišnji tematski dani ili nedjelje;
- Razviti jasan i prilagođen **plan komunikacije** koji povezuje sve nivoe.
- Razviti **skup zajedničkih pojmova**, postojeće/ih definicije/a omladinskog rada, o kojima se može dogovoriti i koristiti na nacionalnom nivou, prilagođene korisnicima i pojedinačnim jezicima;
- Osigurati **udružene napore u promociji**, komunikaciji i širenju sadržaja vezanih za omladinski rad.

Kretanje prema priznavanju omladinskog rada podrazumijeva jačanje pristupa i mehanizama zasnovanim na dokazima **zbog boljeg prikazivanje uticaja omladinskog rada** ne samo na pojedince, već i na, što je najvažnije, zajednice i društvo. Štaviše, kada se bavimo profesionalnim standardima, moramo da obratimo **posebnu pažnju na praktičare omladinskog rada** kako bismo stekli bolje razumevanje njihovog doprinosa ovoj oblasti. U svijetlu Evropske agende za omladinski rad i današnje situacije mladih u Evropi, posebnu pažnju trebalo bi posvetiti jasnoj (mada ne iscrpnoj) Agendi istraživanja u oblasti omladinskog rada:

- istraživanje odredbi za **uspostavljanje omladinskog rada na nacionalnom nivou** u svim evropskim zemljama (uključujući zakone za obrazovanje i obuku omladinskih radnika);
- istraživanje **postojećih zajedničkih dogovorenih profesionalnih standarda za obrazovanje i obuku omladinskih radnika** (npr. Modeli i okviri kompetencija, etički kodeks, plan i program);
- **prenošenje nalaza istraživanja iz oblasti omladinskog rada** u formate koje omladinski radnici i kreatori politike (i drugi) mogu koristiti;
- istražiti **angažovanje omladinskih radnika** koji su volonteri u oblasti omladinskog rada;
- osigurati **pregled** tematskih istraživanja iz oblasti omladinskog rada.

Izgradnja mostova iz perspektive obrazovanja i obuke takođe znači ići **dalje u pogledu ideje integrisanja neformalnog obrazovanja i učenja u okruženje formalnog obrazovanja** i raditi više na koordiniranom sistemu koji poboljšava saradnju i timski rad između različitih sektora koji rade na istom cilju.

Predložene mjere:

- Nadograditi postojeće uspješne inicijative koje **prikazuju strukture visokog obrazovanja koje saraduju sa neakademske zajednicama**, uključujući omladinski rad;
- Povećati stvaranje prostora za saradnju i uspostaviti **stručnu grupu** za obrazovanje i obuku omladinskih radnika;
- Organizovati aktivnosti **uzajamnog učenja** na svim nivoima sa posebnim naglaskom na obrazovanje i obuku;
- Saradivati sa organizacijama koje su razvile **alatke koje podržavaju prepoznavanje** procesa učenja i njegovih ishoda (npr. „Open Badges“).

Nadovezujući se na prošle procese, **potvrđivanje, sertifikacija i akreditacija** i dalje su područja rada koja takođe zahtijevaju **zajednički narativ**. Priznata profesija mora imati **obrazovni put**. Stoga je, povezano sa prijedlogom za stvaranje više prostora za saradnju, presudna potreba da se razmotri šta umrežavanje („društveni kapital“) podrazumijeva i kako se ono prenosi u različitim kontekstima. To takođe znači ne samo da dalje razvija i primenjuje strategije i instrumente za priznavanje i potrebu neformalnog obrazovanja i učenja u oblasti omladinskog rada, već i da razrađuje ponude koje predviđaju **mostove između obrazovanja i obuke** omladinskih radnika.

Predložene mjere:

- **Pojasniti razliku** između priznavanja profesije plaćenih omladinskih radnika i profesionalizacije omladinskog rada;
- Razvijati dopunske **mjere za validaciju učenja u omladinskom radu** u kontekstu formalnog obrazovanja, što bi takođe moglo da podrazumijeva razvijanje zajedničkog plana i programa, i standardnih kurseva na nacionalnim i evropskim nivoima;
- Razvijati zajedničku viziju **kvalifikacija za omladinske radnike**, kako bi se obezbijedio kvalitet procesa sertifikacije, i kod neformalnog obrazovanja i učenja i kod formalnog obrazovanja;
- Osnovati **Evropsku mrežu asocijacija omladinskih radnika**, i podržati slične procese na nacionalnom nivou, tamo gdje još uvijek ne postoje, povezujući ih sa postojećim tematskim strategijama poput Evropske strategije za obuku i „Youthpass“ strategije;
- **Nadograditi evropske inicijative** poput projekata strateške saradnje nacionalnih agencija kao što su „Europe Goes Local“ ili projekata obrazovanja i obuke omladinskih radnika.

Inovacije i novi izazovi

„Tokom više godina, za probleme i izazove u sektoru omladinskog rada nalazili smo brza rješenja, ali tokom krize, jasno je da ovakva brza rješenja nisu funkcionisala niti bila dovoljna“

Zbog uznemirujućih posljedica pandemije, **omladinski projekti (mobilnosti) su prekinuti**. Brojne organizacije omladinskog rada i omladinski centri bili su zatvoreni u periodu kada je **omladinski rad bio potrebniji no ikad** kao podrška mladima tokom suočavanja sa posljedicama

pandemije. Socijalne i pravne posljedice virusa COVID-19 prevazišle su zdravstvene/epidemiološke, i pokazuju koliko je važno adekvatno iskomunicirati mjere sa mladima i uključiti ih u planiranje i sprovođenje mjera gdje je to moguće. Omladinski rad trebalo bi da se razvija do nivoa na kojem će postati **sigurnosna mreža** za sve mlade u nesigurnim vremenima. **Promocija mentalnog zdravlja** smatra se presudnom točkom u omladinskom radu. Omladinski radnici trebaju biti osposobljeni za sprovođenje projekata koji **promovišu i čuvaju mentalno zdravlje mladih**, posebno onih koji se suočavaju s iprekretnicama i drugim osjetljivim problemima.

Kreatori politike u oblasti mladih trebali bi se uključiti u konstruktivan dijalog s mladima i omladinskim radnicima kako bi **stvorili otpornije strukture u omladinskom radu utemeljene na principima inovacija utemeljenih na dokazima, koji uključuju dugoročno razmišljanje, refleksivnost i omladinski rad zasnovan na strategijama** (a ne na projektima). Svaka aktivnost iz Evropske agende za omladinski trebalo bi da se oslanja na ove principe, imajući u vidu da je sadašnja praksa u omladinskom radu ugrađena u globalnu zajednicu.

Stoga bi trebalo njegovati kulturu inovacija u praksi i praksu inovacija u omladinskom radu kroz:

- poboljšanje „**smart**“ **omladinskog rada** boljim usredsređivanjem na **razvoj digitalnih kompetencija** kod mladih i omladinskih radnika, i **ulaganjem u tehnološku infrastrukturu i inovacije**, što će pomoći svim mladima da prevaziđu **digitalne podjele** i obezbjediti im pristup omladinskom radu;

- veću brigu o ekologiji u **omladinskom radu**. Ohrabriti i odrediti ekološke prakse i rješenja, u skladu sa principima održivog razvoja kojem se teži u omladinskom radu, a koji mladi očekuju.

Od suštinske je važnosti povećanje kapaciteta omladinskog rada da prati evropske i svjetske transformacije tako što će:

- Prepoznati da iako je digitalni omladinski rad važan, **na taj način nije moguće pobrinuti se za sve potrebe mladih ljudi**. Stoga, politike omladinskog rada trebalo bi da aktivno podržavaju razvoj **svih tipova omladinskog rada, modela i praksi**, kako bi se adekvatno odgovorilo na postojeće situacije u stvarnosti. Evropska agenda za omladinski rad, trebalo bi dalje da jača ulogu omladinskog rada u nesigurnim vremenima **održavajući vrijednosti omladinskog rada**;

- U praksi omladinskog rada njegovati dimenziju **društvenih i globalnih izazova**;

- Zagovarati da je omladinski rad u Evropi i globalno jedna od primarnih strategija za razvoj građanskog društva;

- Razvijati prakse i strategije omladinskog rada da bi se mladima omogućilo da **učeštvuju u demokratskom društvu i promene nešto** u oblastima za koje su se već izjašnjavali i za koje su zainteresovani (kao što su pokreti u vezi sa klimatskim promenama, rasnom diskriminacijom ili reproduktivnim zdravljem);

- **Stvaranje** i mrežnih i izvanmrežnih **prostora za saradnju i razmjenu** na integracionom i globalnom nivou, kako zajednica praktičara omladinskog rada ne bi bila ograničena samo na evropski kontekst.

Okviri politika

Na živote mladih utiče mnoštvo politika koje se razvijaju i sprovode se na svim nivoima, od lokalnih do nacionalnih, regionalnih i evropskih. Međutim, praksa je pokazala da politike iz drugih oblasti često ne razmatraju koliko utiču na mlade prilikom donošenja odluka. Omladinski sektor već dugo poziva na primjenu horizontalnog pristupa omladinskim politikama, i ne bi trebalo da bude drugačije kada su u pitanju komponente omladinskog rada u istim politikama. Omladinski rad trebalo bi da je sastavni dio omladinske politike koji sistematično uključuje potrebe i mere u pogledu omladinskog rada u omladinske politike, i vertikalno i horizontalno, gdje je to primjenjivo.

Ovakve politike trebalo bi provoditi na svim nivoima i da su rezultat zajedničkog rada sa zajednicom praktičara omladinskog rada, uključujući mlade, u skladu sa pristupom zasnovanim na pravima učešća, prepoznajući ih kao glavne zainteresovane strane čije je učešće ključno u svim tim procesima i strukturama. To takođe pomaže i kod premošćavanja mogućih razlika u pogledima kreatora politika, praktičara i stvarnih potreba mladih. Uključivanjem istraživanja u kreiranje politika trebalo bi dovesti do prefinjenijeg i na dokazima zasnovanom pristupa prilikom rješavanja tih potreba.

U sve globaliziranom svijetu, ove politike takođe mogu i trebaju komunicirati s drugim stvarnim svijetovima izvan Europe. Nadalje, kako bi se osiguralo da ove politike zaista postanu stvarnost, njihovim ciljevima potrebno je dodati mehanizme održivog finansiranja.

Predložene mjere:

- **Snažnija saradnja** na evropskom nivou **između Evropske komisije i Savjeta Evrope** koja bi trebalo da teži ka boljem širenju omladinskih politika (a u okviru njih i omladinski rad), i to horizontalno, u drugim područjima kreiranja politika;
- Omladinski rad trebalo bi da je i dalje dio, i dugoročnih **strategija koje se odnose samo na mlade**, i njihovih posrednih mjera (poput godišnjih programa rada i dvogodišnjih prioteta u sektoru za mlade) u obje institucije;
- **Uspostaviti, održavati i dalje razvijati metode rada** koje uključuju mlade kao ravnopravne kreatore politika koje se odnose na njih, i uvesti mlade u glavne tokove različitih oblasti politika;
- **Zakoni o mladima, zakoni o zapošljavanju mladih i strategije omladinskog rada** trebalo bi da su prisutni i promovisani u cijeloj Evropi, na lokalnim, regionalnim, nacionalnim i evropskim nivoima, uz podršku saradnje između EU i Savjeta Evrope;

- Evropski programi za mlade mogli bi dalje da doprinesu razvoju politike o omladinskom radu u svim zemljama članicama **podržavanjem procesa u vezi sa politikama koje sprovode organizacije;**
- Trebalo bi ustanoviti **sistematsku provjeru politika iz domena omladinskog rada** uspostavljanjem zajedničkog evropskog standarda kvaliteta, uključujući grupu pokazatelja koji će promovisati realizaciju omladinskog rada na svim nivoima;
- Omladinske politike takođe bi trebalo da razmotre spajanje i razmjenu najboljih praksi sa ostalim stvarnim sredinama širom svijeta izvan Evrope, ugrađujući evropsku politiku za mlade (omladinski rad) u međunarodne zakonodavne okvire;
- Osposobljavanje formalnih aktera za politike **za saradnju sa mladima i omladinskim radnicima prilikom kreiranja, sprovođenja i revidiranja politika** poslužice širem shvatanju potreba mladih. Vladini organi zaduženi za politike mladih i/ili omladinski rad, takođe mogu da učestvuju u zalaganju kod ostalih vladinih sektora radi stvaranja sveobuhvatnijih politika za mlade.

Strateški okvir za razvoj omladinskog rada

Kako se i navodi u ovoj Deklaraciji, Evropska agenda za omladinski rad dobila je poslednjih godina „*vjetar u leđa*“ zajedničkim zalaganjem Evropske unije i Savjeta Evrope u domenu omladinskog rada.

Jedna od prvih poruka na Konvenciji trebalo je da sugeriše da zajednica praktičara/ki ne bi više trebalo da pita šta bi evropske institucije trebalo da učine za omladinski rad, već šta bi zajednica praktičara/ki omladinskog rada mogla ili trebalo da učini za sebe.

Ipak, i dalje je potrebno da institucije odigraju svoju ulogu, iako ne više toliku u svojstvu sveobuhvatnih pokretača Evropske agende za omladinski rad, koliko u smislu potpornih stubova. Uostalom, Odsjek za mlade pri Evropskoj komisiji¹¹ i Sektor za mlade pri Savjetu Evrope, sastavni su dijelovi Evropske zajednice praktičara omladinskog rada. Učesnici Konvencije uvjereni su da bi Bonski proces bio još bolje iskorišćen uz **bolju usklađenost** vizija institucija za omladinski rad unutar njihovih omladinskih strategija.

Svi su se uveliko složili da bi Evropska komisija i Savjet Evrope trebalo da potpišu zajedničko **pismo obaveze ili memorandum o razumijevanju** zbog potvrde prirode i nivoa podrške, naročito prema zajednici praktičara omladinskog rada i u vezi sa **povezivanjem Bonskog procesa sa obimnijim inicijativama u pogledu obrazovanja i učenja širom Evrope**, a kao što je Bolonjski proces u višem obrazovanju. Takođe je zatražen i puniji i pravedniji prikaz svih uglova evropske zajednice praktičara omladinskog rada, uz tvrdnju da je potrebna veća „diversifikacija kanala za učešće“, ako želimo da čujemo sva mišljenja od

¹¹ Sada i formalno „Sektor za mlade, volontere, solidarnost i pripravnički staž“ pri Generalnom direktoratu za obrazovanje i kulturu (Obrazovanje, mladi, sport i kultura) Evropske komisije.

praktičara omladinskog rada. Pomalo je preovladala neizvjesnost u pogledu toga gdje bi trebalo uskladiti institucije; **bilo je pominjanja partnerstava u kontekstu mreža i saradnje**. Međutim, učesnici su priznali da je partnerstvo Evropske unije i Savjeta Evrope u oblasti mladih već imalo značajnu ulogu u koordinaciji mnogih aktivnosti u pogledu omladinskog rada u evropskom kontekstu.

Unutar takvog institucionalnog okvira, kao dio strateške misije Evropske agende za omladinski rad koju su zagovarale obje strane, podržano je osnivanje radne grupe koja će razmatrati saradnju, konsultacije i razvoj unutar Bonskog procesa, uključujući i praćenje napretka oslonaca utvrđenih za Bonski proces i koliko se doprinjelo tom procesu odgovarajućim strategijama za mlade u ovim dvjema institucijama.

Ako je „vrijeme je za akciju“ nešto više od prazne retorike, smatra se da bi evropske institucije trebalo da odigraju ključnu, ali delikatnu pokretačku ulogu u smislu zagovaranja, savjetovanja, pomaganja i inspirisanja razvoja omladinskog rada u svojim državama članicama.

Dodatne predložene mjere:

- Jasno **usaglašavanje vizije o omladinskom radu** između dvije evropske institucije i javna potvrda o zajedničkoj obavezi;
- Podrška **Zajedničkoj radnoj grupi** za nadzor sprovođenja Bonskog procesa;
- **Povezivanje** Bonskog procesa sa ostalim stateškim socijalnim i obrazovnim inicijativama u evropskim institucijama;
- Osnovati **nacionalne radne grupe** koje će sarađivati i zajedno upravljati celom zajednicom praktičara/ki;
- Promovisati **priznavanje** neformalnog obrazovanja i učenja u okviru omladinskog rada i kroz njega;
- Podsticati **istraživanja** u oblasti omladinskog rada zarad prakse u domenu omladinskog rada;
- Obezbijediti „**okvirne uslove**“ za razvoj nacionalne podrške za pružanje omladinskog rada na lokalnom nivou;
- **Održive** mogućnosti za **razmenu i mobilnost** omladinskih radnika;
- Pripremiti se za **sačinjavanje plana i programa** za edukaciju i obuku omladinskih radnika;
- Podržati **čvorišta za inovacije** kod progresivnog i pionirskog omladinskog rada;
- Obezbijediti **platforme sa punim učešćem** za dijalog i razvoj u domenu omladinskog rada.

Kada se sve uzme u obzir, Treća evropska konvencija omladinskog rada poziva evropske institucije nadležne za omladinski rad da uspostave snažnu strategiju komunikacije i umrežavanja kako bi prenijele svoje uvjerenje i predanost Bonskom procesu.

Zaključci / Završna riječ

Želimo se zahvaliti njemačkom Ministarstvu za porodična pitanja, starije osobe, žene i djecu, i svima koji su omogućili održavanje Treće evropske konvencije omladinskog rada te i EU-u i Savjetu Evrope na podršci i stvaranju neophodnog političkog tla i okvira.

Tokom intenzivnih diskusija i debata među učesnicima konvencije, kreirane su ideje i prijedlozi aktivnosti i mjera koje pokrivaju i odnose se na sve aspekte našeg raznolikog svijeta omladinskog rada. Svi su ti prijedlozi važni. Oni se međusobno dopunjuju i podržavaju, zajednički oblikujući sveobuhvatan i holistički pristup daljem jačanju i razvoju omladinskog rada. Zato bi ih trebalo čitati i shvatiti kao cijelinu.

Ipak, sveobuhvatan zaljučak je, da bismo napredovali, moramo ojačati povezanost unutar i između svih nivoa zajednice praktičara. Moramo popuniti praznine, i više nego ikad, angažovati se u pogledu razmjene mišljenja, zajedničkog stvaranja, preduzimanja zajedničkih aktivnosti i učenja ali i zaboravljanja naučenog, kako bismo se prilagodili novom i neočekivanom.

Ova Deklaracija konkretizuje Evropsku agendu za omladinski rad. Bonski proces je naš zajednički napor da to i ostvarimo. Dakle, krenimo u akciju! Mladi u Evropi **ne traže niti zaslužuju** ništa manje od toga.